

ter že znanimi apoteozami protestantovstva in »narodnega« plemstva. Stil je isti kot v prvih Lahovih delih. Za konec ne morem napisati drugega, kot da je bridko, prebrati se skozi tak perotvor.

Že dokaj let se na tem mestu ponavljajo misli in želje glede te vrste naše književnosti in čas bi že bilo, da bi jih začeli upoštevati tisti, ki se jih najbolj tiče.

Mirko Javornik

Sinclair Lewis: Babbit. Prevel Borivoje Nedić. Izdanje Nolit, Beograd 1951.

Z »Babbitom« je založba Nolit dala tretji prevod S. Lewisa, ki programsko spada v okvir založbe, o čemer nam govore imena kot Glaeser, Remarque, Upton Sinclair, L. Renn, E. E. Kisch, London i. dr. Babbit se mi zdi, da ni najboljše Lewisovo delo. »Arrowsmith« ga po organičnosti in smotreni celotnosti kakor tudi po človeški tezi in globini presega. Je pa »Babbit« spreten in značilen pre-rez skozi sredino in železno jedro amerikanstva in njegove kulture, katere nosilec in najvažnejši predstavljavec je malo buržujstvo v statičnosti in povprečnosti svojih stremeljenj, potreb, zahtev, idealov o življenju in o vsem. »Babbit« — to je standardizirana kultura, standardizirano življenje, standardizirana strast, iz katere je izključeno vse osebno, kar se ne more podrediti edinemu smotru in smislu vseh teh ljudi: blagostanju, prosperiteti. Pod vidikom le-te žive svoje malo življenje, spe in bde, delajo in lenarijo, grešijo in molijo, ona jim stavi in širi meje preko morale, religije in razreda. Babbit je ogabni ideal srednjega povprečnjaka in večino njegovih glavnih črt lahko prenesemo na ves svetovni meščanski razred, ki daje sedanjemu življenju uradno lice. Sicer so tudi v njem še elementarni gibi in prebujenja, ki se ga polote v kakih posebnih občasjih, toda ni jih več zmožen pristno doživljati; če se kateremu za hip vda, se mu zdi, da je postal heroj nad filistrstvom okolja, a ker je v bistvu pokvarjen, ga mora spet potegniti nazaj, odkoder misli, da se je dvignil. Kdor od teh ljudi bi zares spoznal, kje je, kdo je in v kako klavarno življenje je obsojen, mu ne bi preostalo drugega, kot da stori po vzgledu Pola Rizlinga. Babbit v svoji navidez pretirani razgaljenosti in onemoglosti je jedro in opora sedanjega družabnega življenja in torej splošno človeški. To mu

daje širšo ceno, kakor če bi bil hotel Lewis v njem samo ironizirati tip meščana iz Zenita. Zato je ta knjiga vzporedna podobnim družabnim romanom najbolj znanih imen, zlasti še, ker je Lewis mojstrski pripovednik in neizčrpno iznajdljiv slikar vseh malenkostnosti življenja, ki izpolnjujejo celoto in nam dajejo verno sliko ter pridih resničnosti. V tem prodornem pronicanju v prav vse kote in vse pojave vsakdanjega življenja je Lewisova moč in zanimivost. Lahko bi pisal, kako bi bil Babbita izoblikoval umetniško boljše in močnejše, a treba mi je računati z romanom kot takim, ker tudi tak skupno z deli Uptona Sinclairja, Dos Passosa, Kische, Moranda, Duhamela pomaga ustvarjati v nas predstavo o drugem in resničnejšem obrazu Amerike in ima kot take vrste literatura svoj pomen in svojo ceno. — Prevod je lep in se dobro bere.

Mirko Javornik

M. Vidović: Pregled filozofije. Knj. I. Sarajevo, 1950. Založila Biblioteka Uzgajatelj.

V pričujoči knjigi obravnava M. V. v poljudni besedi potek filozofije od najstarejših časov do Sokrata. On je povsem praktično usmerjen filozof ozir. etik, ni mu za podroben, analitičen znanstven študij. Da ni filozofija doslej dosegala tega svojega cilja, so po njegovem krive metode in poti. Najstarejši narodi so podvrgli filozofijo religiji, Grki so se posvetili kozmologiji, šele Sokrat in njegov prednik Pitagora sta pokazala na etične vidike filozofije. Dalje dolži literatura, ki je na »veliku sramotu čovječanstva« stvarjala svoje junake le »iz blata«. Končno se spravi nad religije. Namen njegov je, da s to knjižico »i sa praktične strane života shvatimo velike duhovne probleme ljudske historije«, to je, da popularizira filozofijo. Najprej obdela na 17 straneh razvoj filozofije pri vzhodnih narodih, nakar na nadaljnjih 70 straneh obravnava grško filozofijo od najstarejših dob dalje do Sokrata. Za Sokratom obravnava po vrsti hitro še vse sledeče filozofske struje (Megarce, Kirence, Kinike).

Vidoviću ne moremo odrekati prizadevnosti, da tudi manj izobraženemu človeku približa vrednote, ki jih je bila nakopičila pred nas zgodovina filozofije, kakor se je ta javljala od svojih početkov. Sicer je pa vsa njegova filozofija ali boljše: etika, kakor

se zdi, že po svojem bistvu usmerjena izrazito praktično. Sokrat je Vidoviću ideal tako po svojem etičnem nauku kakor po vsem načinu in metodi svojega vpliva. Tu v zvezi je zlasti zanimivo vprašanje razmerja Sokrata do Kristusa. Vidović navaja na str. 120 Funk-Brentanove besede: »Ako moderna civilizacija ima Krista da zahvali na svojem verovanju; to ona u prvom redu Sokratu duguje zahvalnost za svekoliko svoje znanje; on mu je prvi predvidio nprav i naznačio stalan put.« A tudi drugače je Vidović poln superlativov in hvalospevih na Sokrata, da človek nehote pomisli na Kristusa. Že na prvi pogled ima Sokrat s Kristusom marsikaj skupnega, a v marsičem se tudi značilno razlikujeta. Niti Sokrat niti Kristus nista zapustila človeštvu ničesar zapisanega in sta ohranila kljub temu oba čudovit vpliv ne le na sodobnike, ampak tudi na duha človeštva za vse čase. Za oba je tudi značilno, da sta bila obsojena na smrt od svojih sodobnikov. Vendar pa je razlika med obema velika in prav je, da smo si o njej na jasnem. Če točneje pogledamo, vidimo, da je bil in moral biti Sokrat kot propovednik etike v človeštvu v najožjem stiku s človekom iz družbe, na katerega je vplival s čutili in umskimi dokazili. Saj je pa tudi etičnost človeku mnogo bližja od n. pr. religioznosti in zato je treba v etičnem pokretu časovno bližjih stikov tudi s povprečnim človekom. Odtod razumemo, da je bila Sokratova pedagoška metoda vse drugačna od Kristusove. Dočim je Sokrat vplival neposredno na razum in skušal v njem najti žive poti do resnice in etične kreposti, je pa Kristus bolj vplival s svojo bližino, s svojim božanskim duhom in zavijal največje, religiozne resnice v prilike. Pri Sokratu je zato značilna večja časovna bližina in vez do grškega naroda. Danes vidimo, da Sokrat ni prišel, da reši grški narod propada, temveč, da se ob takih zgodovinskih trenutkih kultur pojavijo geniji, ki postanejo vodniki vsemu človeštvu za tisočletja naprej. Kristus je mnogo manj časovno in krajevno vezan. Z mistično, nadnaravno silo je prišel v dotik s človekom in občeval in govoril z njim kot s človekom vobče. Sokratovi etiki, dasi naravni in evolucionarno v njem kot velikem človeškem glasniku zrastle, je bilo še treba tiste metafizične sile, ki vsako resnično in trajno etiko šele omogoča in ji daje smisel.

To pa je religija, ki brez nje etika stoji in pade, ki pa jo je Sokrat šele bolj ali manj razločno slutil in nikakor še ne s popolno jasnostjo zagledal. Treba je bilo, da je prišel med ljudi Kristus.

Zato ni čuda, če se nam zdi zdaj anahronistično sokratsko enostranski tudi Vidović v vseh svojih izvajanjih. A to moremo spraviti v sklad s prej razpredenim aspektom na duhovno rast človeštva. Za izčiščenim gospodarskim, zgolj še materialnim, poganskim človekom prihaja in bo prihajal do besede etični, Sokratov človek. Kakor pa je pred-sokratski sofist prezrl etiko, tako bo ta etični človek prezrl še religijo. A to samo v svojem prvem stadiju, pozneje jo bō zahteval kot nujnost in tako bo s tega višjega stadija, prehajajočega neposredno v religioznost, treba menda tudi ta nauk izkustva popraviti in dopolniti. Saj se že danes ob pogledu na sodobno kulturno krizo nekateri izražajo, da je treba iskati njenih vzrokov v eminentno duhovni desorientaciji, čeprav je ta ugotovitev veljavna tudi za nazaj in tudi n. pr. za dobo pred Sokratom. Torej je še pred vsem duša naroda in neposredno človeštva zavisna prav od teh duhovno-religioznih zakonov.

V splošnem je ta hrvatska poljudna zgodovina filozofije, kakor jo podaja v javnost Vidović, res popularizatorna in povsem etično usmerjena. Zato vsebuje tudi reke in misli, ki jih uporablja pisec kot konkretno zanimive rekvizite brez navedbe mest in znanstvene oslombe.

Etbin Boje

Willibrord Verkade: Der Antrieb ins Vollkommene. Erinnerungen eines Malermönches. Herder & Co, Freiburg i. Br., 1931.

L. 1920 je izšla prva izdaja spominov beuronskega benediktinskega patra W. Verkadeja, ki je doživela ogromen uspeh in l. 1930 svojo drugo izdajo. Ta temperamentno napisana knjiga nam je predstavila njegovo mladost do prestopa v katoličanstvo (1892) in do njegove odločitve, da stopi v benediktinski samostan v Beuronu.

Nad 30 let je preteklo od tega njegovega koraka, kakor sam pravi v uvodu k svoji novi knjigi, iz petindvajsetletnega mladeniča je postal med tem častitljiv star menih, ki se trezno in kritično ozira na svoje bogato življenje in duševni razvoj. V tem času zori od